

Η ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

ΤΟΥ Κ. ΠΕΛΟΥ ΚΑΤΣΕΛΗ

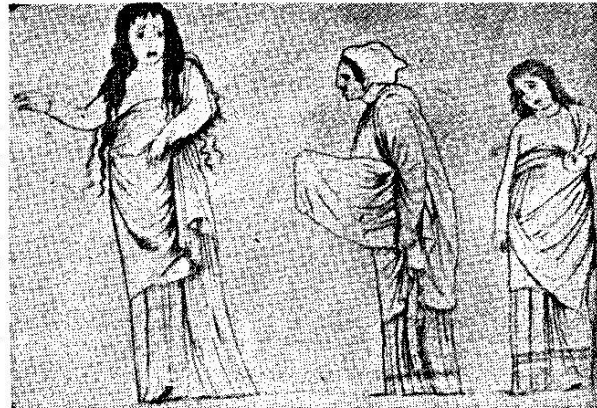
‘Ο ‘Ιππόλυτος’ του Ευριπίδη ‘Ωδείο ‘Ηρώδου του ‘Αττικού

‘Ανάμεσα σ’ όλα τα θεατρικά πρόβληματα που θα είχε ν’ αντιμετωπίσει ένας πνευματικός εργάτης του θεάτρου μας, ξεχωρίζει κυρίαρχο και πρώτο το πρόβλημα της δυνατότητας της δημιουργικής αναπαράστασης της αρχαίας τραγωδίας στην εποχή μας. Και το πρόβλημα αυτό το αντιμετωπίζει από χρόνια τώρα η κρατική μας σκηνή, ακολουθώντας το δρόμο που άνοιξε ο πρώτος εμπνευσμένος οδηγητής της: ο Φώτος Πολίτης. ‘Η δημιουργική προσφορά του πνευματικού εκείνου αγωνιστή του θεάτρου μας, πάνω στον τομέα αυτόν, που ολοκληρώθηκε στην αληθινή εκείνη παράσταση του ‘Οιδίποδα Τυράννου, θα μένει πάντα ένα δίδαγμα και μία κατευθυντήρια γραμμή για την κατάκτηση και τη λύση του προβλήματος αυτού, όσο κι’ αν, στη φωτισμένη συνείδησή του, η ουτελεσματική εργασία του είχε τη σημασία έρμηνας άπλοτα αορατής.

Κι’ ήταν φυσικό αυτό για το Φώτο Πολίτη, που η βαθιά κατανόηση των πολύμορφων αξιών της ζωής που περικλείει μέσα στους κόλπους της η ‘Αττική τραγωδία, να του γεννά πάντα το δικαιοδοτικό, στον άσφαρτην καλλιτεχνική εξωτερικότητά τους, την αισθητική αναπαράστασή τους, με τα σύγχρονα εκείνα μέσα που τη χρήση τους την επέβαλλε όχι πια αυτή η ίδια η ουσία τους, αλλά οι νέες διαμορφωμένες πνευματικές και αισθητικές απαιτήσεις, που δημιουργήσε η ζωή στο κύκλωμα των αιώνων. Και άκριβως έλο το πρόβλημα της αναπαράστασης της αρχαίας τραγωδίας από σημείο αυτό συγκεφαλαιώνεται. Δηλαδή: πώς χρησιμοποιώντας σύγχρονα αισθητικά εκφραστικά μέσα, θα ζωντανεύουμε παραστατικά από σκηνής, τη ζωτική ουσία των αρχαίων τραγωδιών, τις

γινόντες δραματικές συλλήψεις τους και το πανανθρώπινο εκείνο περιεχόμενό τους, που άγέρτα θα παραμένει μέσα στα αιώνα γυρισμάτα του χρόνου, μία και η ανθρώπινη φύση στα βασικά γνωρίσματα της μενί πάντα η ίδια όπως σοφά το αντίληφθηκε ο Θουκυδίδης λέγοντας: «Τ’ αεί γινόμενα και εσόμενα ως αν η αὐτῆ φύσις τῶν ἀνθρώπων ἦ». Ξεκινώντας από μία τέτοια άπροσάχρητη διαπίστωση ο άειμνηστός Φώτος Πολίτης, άρνήθηκε κάθε παράδοση, κάθε ακαδημαϊκή του γνώση, που βαραινούν σαν προγονικές πανοπλίες, άχρηστες και σκουριασμένες, για τους παραδομένους ρυθμούς και τις φόρμες των στοιχείων του χορού, της μουσικής, της άρχησης, του λόγου, της άμφίσεως και του χώρου και άκολουθήσε τη φωνή της καρδιάς του, που τον έφερε στο να τονίσει και να ζωντανέψει μόνο το

να προσπεραν τσως, αν η εκτέλεσή τους ήταν πετυχημένη, ένα εδάρσιο θέαμα στο μάτι του χαινού ακροατή, για την δλη θύως τραγική εντύπωση, ήταν ένα πλήγμα άνεπανόρωτο. ‘Ετσι την ύπόθεση του χορού άραγκακ τη δικαίωσε, γεφυρώνοντας το χάσμα που έμφανίζτανε ανάμεσα του και τών κύριων ήρώων του δράματος, με το να υπογραμμίσει και έδω τη δραματικότητα τών λόγων του, τών έκδηλώσεων και παθών του, δίδοντας τού τήν πολυπρόσωπη έμφάνιση ενός ένιαίου δραματικού συναισθήματος. Δηλαδή, έμφανίζοντας το χορό μέσα στην δλη λειτουργία του δράματος, σαν ένα ήρωα πάσχοοντα, με ένιαία ύπόσταση στην πολυπροσωπία του, διατηρώντας τον ίδιο τού προσώπου, την ίδια άμφίση, την ίδια ύπόκριση. Ούτε για μία στυ-

Η ΦΑΙΔΡΑ ΚΑΙ Η ΤΡΟΦΟΣ ΤΗΣ. Από μία ζωγραφιά της ‘Ηράκλειας.

δραματικό στοιχείο των αρχαίων τραγωδιών, πασχίζοντας άδιάκοπα να φέρει σε φως την έσωτερική ουσία της άθάνατης ποιήσής τους. ‘Ετσι στη σκηνοθετική του εργασία, το έλυτο πρόβλημα του χορού το αντιμετώπισε θαρραλέα στη βάση του. ‘Αρνήθηκε στο χορό το δικαίωμα να χρορέψει. Δέν μπορούσε να άντιληφθεί πώς ήταν δυνατόν το άργανικό αυτό και κύριο στοιχείο της αρχαίας τραγωδίας να ύφαιθε σε τραγικό τόνο, με το να κορδακίζετα άναίσχυντα μπροστά στις περιώδυνες μορφές του δράματος, μμοούμενο στάσεις, πόζες και κινήσεις, που δέν τις συνέθετε ο βαθύς συγκλονιστικός ρυθμός της εξέλιξης τών παθών, αλλά η άνιερη διάθεση της έπίδειξομάνιας. ‘Όλα αυτά τα άλληλοσυγκρουόμενα χορευτικά μοτίβα που κατέλγαν πολλές φορές σε γυμναστική έπίδειξεις και άκροβασίες, μπορού-

μη δέ σκέφτηκε ότι τα χορικά του ήταν δυνατόν να τραγουδηθούν μία και ύπηρχε φόβος να χάσει τη ζωντάνια του με την παρεμβολή ενός νέου στοιχείου κι’ ακόμα να μην άκουσθούν τα δσα λέγει. ‘Η άπλη, η συγκινητικά παλλόμενη θεατρική άπαγγελία τών χορικών από τους άθοποιούς, στάθηκε το κύριο μέλημά του. Το άποτέλεσμα όλων αυτών τών δυναμικών καινοτομιών του Φωτου Πολίτη, ήταν να έμφωσήσει ζωή στην άδραση ως τότε μάζα του χορού, που με την ένεργότερη συμμετοχή του μέσα στο δράμα, με την εδύγισια του και την πληθωρική ζωική του κίηση άναπαρέστισε, για άλλη μία φορά το δυναμικό ένστικτο του αρχαίου ‘Ελληνα και συμβόλισε τον πάσχοντα Διώνσο τών Μυστηρίων.

‘Αποκόλληση τεράστιας σημασίας, που έκτός από τη θερμή, τη δοναμένη άτμοσφαιρα που δημιουργήσε γύρω από το δράμα — μεταγγίζοντας μας την τραγική ποιή του και την έκστασή του — μάς πιστοποίησε περίτρανα αυτό που ως τότε μόνον γνωσιολογικά το κατέχαμε, δηλαδή ότι ο χορός είναι η ύψηλότερη έκφηση της ‘Αττικής Τραγωδίας, η ψυχή της, αυτή η ίδια η μουσική της ουσία. ‘Ετσι ο Φώτος Πολίτης φτάοντας με τη διασθητική του δύναμη ως τα άπόκρημα βάθη της μυστηριακής συλλήψης της άρχαίας τραγωδίας πέτυχε την άντάξια άναπαράστασή της και έθωσε ένα έργο σεβαστό και άξιο να ποσφείσει τιμή για δσους θα αναλάβανον να το συνεχίσουν. Δυστυχώς όμως το πνεύμα της συνέχιας που θα μάς έφεραε στην ολοκληρωτική εξέλικτη κατάκτηση του πνεύματος της αρχαίας τραγωδίας, έλειπε ελότελα από τους συνέχιστές του έργου του.

Πρόσωση πιστοποίηση ή έφετεινή παράσταση του ‘Ιππόλυτου’ του Ευριπίδη και η πεσοινή της ‘Ηλέκτρας’ του Σοφοκλή από την ‘Εθνική μας σκηνή στο ‘Ωδείο του ‘Ηρώδου του ‘Αττικού. ‘Ο,τι άκριβως άνήθηκε, δ,τι με άποτροπισμό καταστέλεμπε ο μεγάλος εκείνος μύθος της

Η ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ’ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 8)

αρχαίας μας κληρονομιάς, έδω άναο σπρώχθηκε θεοσαστικά από το σκηνοθέτη κ. Ροντήρη, για να πιστοποιηθεί άλλη μία φορά ο νόμος της πνευματικής και καλλιτεχνικής μας Βαστίλλης: ‘Ο,τι φτιάχνει ο ένας να χαλνά ο άλλος.

‘Η πίκρα και η άπογοήτευση που δοκιμάσαμε για τα άπορωδήματα της παράστασης του ‘Ιππόλυτου, οι δυνάμεις που σπαταλήθηκαν — ποιός θα το άρνηθει ότι ο κ. Ροντήρης δούλεψε; — για να φέρουν άντίθετο άποτέλεσμα, ή πίστη του κοινού που διασολεύτηκε ακόμα μία φορά για τις αισθητικές και πνευματικές δυνατότητες του κληρονομικού μας θησαυρού, ή άντιπαρωμική της εθνικής προδιάθεσής μας για μία μυσταγωγία με την πλήξη και την άθμια που κυριάρχησε στο τέλος, όλα αυτά μάς έθωσαν στο πνεύμα μας για άλλη μία φορά την έννοια της μεγάλης απώλειας που στάθηκε για το θεάτρο μας ο θάνατος του Φώτου Πολίτη. ‘Ετσι έτελετώντας χρίος ψυχικό, θεώρησα πιο σύμφωνο με τη σοβαρότητα της στιγμής και του έργου που άνέλαβε το Βασιλικό θέατρο με την καθέωρηση της έβδομώδδας του αρχαίου δράματος, να μνημονέψω έδώ σε γενικές γραμμές το δρόμο που άκολουθήσε ο Φώτος Πολίτης με την πολώρηση και την κατάκτηση της χρυσής αυτής κορυφής της ζωής, που λέγεται ‘Αττική Τραγωδία, παρά να περιορισθώ σε μία μικρόχρη κριτική τών παραστατημάτων που γίνηκαν τώρα. έπαναλαμβάνοντας τα δσα άρνήθηκε ο Φώτος Πολίτης. ‘Η θέση του έργου του στέκεται ο πιο αυσιλικός κριτής του κ. Ροντήρη, που άν έχει μνήμη και πνεύμα θα άντιληφθεί γλήγορα την άνάγκη της έπιστοσύνης στα φωτεινά διδάγματα ‘Εκείνου, άφίνοντας το τωρινό λαχανιασμένο κνήγημα της προποτυπίας, που δέν μαρτυρά παρά στείρότητα δημιουργική.

Γιά μερικά σημεία της εκτέλεσης τών ήθοποιών, για τη θαυμαστή άπόδοση τών χορικών από τις δύο νέες καλλιτέχνιδες Ζαφειρίου και Κολλιγιά, καθώς και για την άστοχη έκλογή του έργου και για την άξιοδωγη μετάφρασή του από τόν κ. Δ. Σάρρο, έλπίζω να άσοληθώ σε άλλο χόμιο φάλλο. ΠΕΛΟΣ ΚΑΤΣΕΛΗΣ

Οι άκολουθε, της Καλοπρινας στον ‘Ιούλιον Καίσαρα του Σαίξπηρ. Τα κοστούμια έκανον έξοικονω για την καινοτομία τους.

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 10)